

Pipi-wharuroa

HE-KUPU WHAKAMARAMA

1000
31/8/99

Te Pipiwharaura, He Kupu Whakamarama.

Nama 18.

GISBORNE.

Aknhata 1899.

HE POHIRI.

"Haere mai ra e te Pipiwharaura, haere mai me tou take! Naumai ki tenei marae hou, hei atawhaitanga, hei mau kinotanga ma te tangata." E te iwi he pohiri atu tenei i te manu ohooho nei, no te mea ko Turanga he tauranga mona inaianei. Kua tukua mai ta tatou pepa ki Te Raukahikatea nei ta ai. He nui rawa atu to matou koa, me to matou whakawhetai kia Rev. Hapata Wiremu mo tana whakaetanga mana e ta ta tatou pepa ki tana perehi. Ka tino pai rawa atu te taanga inaianei, ka mutu hoki te hehe i te pakeha. Ta matou tumanako inaianei ko ta tatou taonga kia tipu, kia nui haere. Ko te mea hoki e tetere ai, e kaha ai ta tatou manu ki te rere haere, ma te kaha tonu o te iwi ki te whangai. I tenei tau he mea mahi tuara noa iho ta tatou pepa. I te aha? I te nui o te raruraru ki nga etita. Ehara tenei i ta matou mahi tuturu, tera ke atu ano a matou mahi; ko tenei he mea whakamomori. Kua koutou e riri mai i te korenga e rite o te pepa ki ta koutou i hiahia ai; whakaarohia o matou taumahatanga. E tumanako ana ano matou kia maha nga wharangi, kia rua hoki nga putanga i te marama; kia eke katoa nga korero mo te wairua, mo te tinana, mo te hinengaro, tae noa ki te whenua. E kore e taea ki te kore koutou e hihiko mai ki te awhina. Kei pohehe koutou ina homai i a koutou hereni, e homai ana hei painga mo matou, kahore, engari mo koutou ano, ara hei utu i ta koutou pepa. Kore rawa tetahi pene kotahi e puta mai ana ki nga etita, heoi ano kia matou ko te mauini, ko te hoha, ko te taunutia e te tangata. Otira e te iwi e kaha ana ta koutou manaaki i a Te Pipi. Kua whakamotuhaketia e matou he tangata hei ta i tatou pepa, a kua whakaritha he oranga mona. Na tenei kia mohio mai koutou e utu ana matou mona, mo te perehi, mo nga pepa, mo nga pane kuini. Kei pohehe koutou i te mea kua tae mai nei ki te pua Kahikatea e nui ana te kakano, kahore,

ko te raukahikatea anake e hara i te huakahikatea. Kia matau.

I roa ai te putanga o tenei nama na te hikita-nga mai i Whakatu ki konei. Hei muri atu i tenei ka rite tonu te puta. Kaati nga kupu. Tena koutou e te iwi. Whakaarohia te wairua, te tinana, te hinengaro, me te whenua.

ETAHI TAMARIKI MAORI.

(He apiti mo te Nama 12.)

Ko etahi tamariki o Te Aute kei te karaka i roto i nga tari pakeha, ko Walter Graine i te toa rino o Tati i Poneke, ko Lionel Williams iramutu o Timi Kara, i te Whare-whakawa i Turanga; ko Tiwana Turi, i te tari roia i Turanga. Ko Erueti Rangiuia he kai whakaako ki te waiata me te whakatangitangi piana i te taone o Khipane. Ko Rawiri Tione he heramana kei runga i a te S. S. Kapu. E mea ana ia ki te ako mo te turanga o te mete. Ko Tame Erihana o Poneke te Maori tuatahi ki te tu hei roia. Ko James he tino teira kei tetahi toa nui i Panera. Ko Retimana Poramati mo Te Arawa he karaka no te Hupirimi Kooti i Akarana. Ko Hone Heke anake, ki taku whakaaro, te taitamariki Maori kua uru ki te Paremete. I Tipene ia e kura ana i toa itinga. Ki taku titiro no Tipene te nuinga o nga tamariki kua whiwhi ki nga mahi ringa a te pakeha, no Te Aute ki nga mahi nunui. Engari kia whakaaro tatou ko etahi tamariki o Tipene i whakatutukiria to ratou kuranga ki Te Aute.

Taihoa ra pea ko tetahi apiti ano. Kei te piki te matauranga o te Maori, apopo te kitea ai. Ka hoki ake ano taku kupu ki aku hoa kaore nei nga ingoa i tuhia. Ehara i te whakaha-wea i kore ai engari na te waka pakupaku. Ahakoa kaore a koutou mahi pai e kitea e te tangata, engari ra kei te kitea e to tatou Matua i te rangi; Mana tatou e atawhai e whakakaha.

HAMOA.

Ahakoia te ruarua o nga tawhera o Te Pipiwharaurao, ka whakamomori ano ia ki te whakaatu ki ona kai awhina, i te ahua o tenei whenua o Hamoa, e rongonui nei i enei ra, ehara i te mea i tona ahua anake engari i ona mahi, i ona raruraru hoki. Kei whea a Hamoa? Kei te huarahi tonu o te tima haere atu i Akarana ki Amerika. E 500 maero te mataratanga atu i Whiti, 1600 maero (pea) te tawhiti atu i Akarana. E iwa nga motu o Hamoa, e wha nga mea rarahi. Te motu nui rawa ko Savaii (Hawaii), e 40 maero te roa, e 20 te whanui, e 700 koea maero te roa; kei konei te maunga tino tiketike, e 5000 putu. Muri iho ko Upolu (Upuru); e waru maero te tawhiti atu i Hawaii; e 600 koea maero te nui. Kei konei te tino wahapu, me te tino taone, a Apia. E 36 maero te mataratanga atu ko Tutuila (Tutuira); he wahapu pai ano kei konei ko Pango Pango. Te motu tuawha ko Manua. He whenua iti noa iho a Hamoa kaore i patata mai ki Niu Tirenī nei te nui; he whenua maunga, nui te ngahere, nui te momona. He maha nga kai o taua whenua, te panana, te arani, te kokonata, me era atu hua rakau. E tipu ana i reira te miro, te kawhi, te tupeka, me te tohuka. E tata ana ki te £40,000 te utu o nga kai o Hamoa e tukuna ana ki etahi atu whenua i a tau, i a tau. I etahi takiwa o te tau, e puta ana he marangi kino, he hau whakarahara. I etahi tau ka pahure ake nei i te mea e ririiri ana nga Maori o Hamoa he maha nga kaupuke whawhai i Apia. Katahi ka puta te tupuhi kaha rawa, tahuri iho nga kaupuke, ko nga manua i paea ki uta. I te ohore tonu o te putanga mai o te hau, kihai rawa he takiwa hei omanga mo nga kaupuke ki te moana nui. Puta ake te morehu kotahi ano ara ko te "Calliope." Ko tenei anake to te Ingirihī manua i reira, a ko ia anake te mea i ora.

He pehea te ahua o nga Maori o Hamoa? He tino rite ki te Maori, no te mea he whanau nga no tatou. He rite te kiri ki to te Maori, he ahua rite ano hoki te reo. I puta ano te korero kia haere a Timi Kara hei hohou i te rongo, he whakaaro tera pea taua iwi e matau mai ki te reo Maori. Ki taku whakaaro e kore ratou e mohio ki te reo Maori. Ta tatou "H" kia ratou he "S," ina hoki a "Samoa" kia tatou ko "Hamoa," "Tamase," "Tamahehe." Ta tatou "W" kia ratou he "V," ina hoki a "Savaii," "Hawaii." Ta tatou "R" he "L" kia ratou ina hoki a "aloha," "aroa," "Valele," "Wairere";

"malama," "marama." Ki te ki a etahi Pakeha ko "Savaii" te "Hawaiki" e kiia nei e te Maori i heke mai o ratou tipuna i reira. I tera tau ka mea a Percy Te Mete e tino mohio ana ia i heke mai te Maori i Raiatea, tetahi o nga moutere o Tahiti. He tipuna no tatou a Marietua raua ko Mataawha.

Kua Karaitiana katoa nga Maori o Hamoa, penei ano me aga wahi o Niu Tirenī kua u nei te Rongopai. Nga Hahi na reira ratou i whakaako ko te Congregational me te Weteriana. Ko Marietua te kingi o mua atu i tenei Marietua, he kaikauwhau i te wa kaore ano ia kia kingi noa. I te whakatunga ko ia hei kingi mo tona iwi ka mutu tana mahi kaiwhakaako. Pai ke atu mehemea ana i u tonu ia ki te kauwhau i te Rongopai o te Rangimarie, penei e kore ia e uru ki nga pouritanga maha. I rite mona te whakatauki a te Pakeha, "Uneasy lies the head that wears a crown," ara, "E kore e au te takoto a te mahunga mau karauna."

He aha te take o te whawhai e puta mai nei nga rongo? I te tuunga ko Marietua hei kingi ka whakatete tetahi rangatira ko Tamahehe te ingoa. I whakawhirimaki a Marietua ki te Ingirihī raua ko te Marikena hei awhina i a ia, oira ko te Tiamani i mea ko Tamahehe hei kingi, i hiahia hoki a Tiamani ki a riro i a ia a Hamoa. Oira kaore i kaha a Tamahehe raua ko Tiamani. I taua tautotohenga i awhina a Mataawha i a Marietua, he taina-keke hoki ia no te kingi. I muri mai whakarerea ana e Mataawha te taha o te kingi a whai ana ia ko ia ano hei kingi. Koia nei te take o te riri i mua tata ake nei. E toru nga mana na reira i whakatau taua riri, ko Ingarangi, ko Amerika, me Tiamani. I te matanga o Marietua ka whakatau ko Marietua Tanu hei kingi, tena ko Mataawha tango ana i te kawanatanga kia ia, a mea ana ko ia tonu hei kingi. Ko ia nei te take o te whawhai i paku mai nei nga rongo. Ko te Ingirihī raua ko te Marikena kei te tohe kia mutu te mau pu a Mataawha, ko Tiamani kei te nohopuku ko Tamahehe kei te awhina i te Kingi. I te timatanga o te whawhai e wha nga manua i reira e rua no tatou, kotahi no Amerika, kotahi no Tiamani. No muri mai ka haere a te "Tauranga" raua ko te "Torch." Ko te repo tuatahi tonu ki te paku na Amerika, i muri mai na o tatou manua, na te "Royalist" raua ko te "Porpoise." I puhia nga pa o nga hauhau. He nui nga tangata i huri ki te taha hauhau. Ko Marietua me tona iwi i hui katoa ki te pa kotahi. Ko Apia kei reira nei nga pakeha, i tiakina tonutia e nga manu-

ao, me nga heramana. I kotahi tonu te ahua o te Ingirihī raua ko te Marikena; ko Tiamani, i matakitaki. I te 11 o nga ra o Aperira nei 100 nga hoia o nga Marikena o nga Ingirihī i haere ki te tihiro i te takoto o te whenua. Kore rawa atu he maori i kitea e ratou. I te hokinga mai ka mahue te one i haere atu ai ratou, katahi ka hoki mai ma roto i tetahi ngahere kokenata. Hei korei ka pūhia kohurūtia ratou e nga hauhau, i muri, i runga hoki i nga kokonata. Na tetahi Tiamani i ki mai kaore rawa he hauhau i kitea e ia. I te kumenga a Rewhетенeti Landsdale i ta ratou repo kore rawa i paku, a i a ia e wewete ana i taua repo ka tu ia. Katahi ka tangi te piukara karanga kia oma ki te one, ki te wahi watea, otira e whitu o ratou i mate, e toru apiha, e wha paraiwete. Nga apiha i mate ko te Rewhетенeti tuatahi o te Tauranga, ko Freeman; ko te Rewhетенeti tuatahi o te Philadelphia (Marikena.) ko Landsdale, me tona hoa apiha. I mate ai tenei na tona rotoanga ki te whakawaha i a Rewhe. Landsdale. I te kiteatanga o nga tinana i muri mai ko nga upoko o nga apiha kua oti te poroporo e nga hauhau, ko nga taringa o nga heramana i taputapua. Kotahi tonu te poka i nehua ai enei tangata, nga Ingirihī me nga Marikena. Kei te mohio pea koutou ko tenei iwi ara ko te Marikena he Ingirihī ano. Nui atu te tangi o te tangata i te nehunga o enei hoia. I panga putiputi katoa nga wahine Maori ki roto i to ratou poka. Te karakia o te nehunga ko te karakia o te Hahi o Ingarangi. Ko te kara a te Kuini, me ta Amerika i herea. Ka oti te tapuke ka kitea nga mahunga o nga apiha, na etahi pirihi Pikopo i mau mai. I ahua ano nga tupapaku a whakapiria ana nga mahunga, katahi ka nehua ano. Kotahi ano te wiku o te marenatanga o Rewhe. Landsdale ka tonoa mai nei tona kaupuke ki Hamoa. Kei te tangi te wahine i muri na: ka aroha hoki.

R. T. Mokena Kohere.

TE AROHA.

E iwa nga wehewehenga o te Aroha e whakaaturia ana e Paora i te 13 o nga upoko o tana pukapuka tuatahi ki nga tangata o Korinithi. E te kai korero korerotia taua upoko, me te inoi atu ki te Atua kia homai taua aroha ki a koe e Tona Wairua Tapu.

1. *He Manawanui te Aroha.* (rarangi 4.) He manawanui ki nga tukinotanga te tangata, ki nga whiunga a Ihova ki nga mate, ki nga

mamaetanga. E manawanui ana te whaea ki te whakatipu i ana tamariki. "Ma te manawanui e mau ai o koutou wairua." (Ruka 21, 19). Tirohia Herni 5, 11.

2. *He Atawhai te Aroha.* (ra. 4.) He atawhai ki nga tangata katoa, ehara i te mea ki nga hoa, ki nga rangatira, ki nga manuhiri kaingakau, ki nga whanaunga anake. He maha nga Maori kaore e hoko kai pai ana ma ratou tamariki engari hei nga manuhiri maringi ana te moni, mate ana nga hipi, me nga kau. Tiro. Epeha 4, 32.

3. *Kahore e hae te Aroha.* (ra. 4.) Pohehe ai etahi tangata he kaingakau, he aroha no ratou ki a ratou wahine i hae ai ratou. "E kore te aroha e hae." Ko te hae tetahi mea weriweri atu i te ao. He tini nga kohuru kua oti i runga i te hae. "He mea nanakia te riri, he rutaki te aritarita; ko wai ia e tu ki mua i te hae?" "He pirau ia te hae ki nga wheua." (Whakatau. 27, 4; 14, 30). Tiro. i Pita 2, 1.

4. *Kahore te aroha e whakaiti.* (ra. 4.) Tetahi o nga tino tohu o te Karaitiana ko te ngakau humarie. I mea a te Karaiti, "He ngakau mahaki hoki toku, he ngakau papaku." E whakaiti ana te tangata mona kakahu, mo tona ahua, mo tona rangatira, mo nga mea nunui e taea e ia. He maha nga Maori e kite ana ahau e whakamatakitaki ana i nga mea nunui e taea ana e ratou. Ehara te tangata whakaiti i taputapu.

5. *Kahore he tikanga whanoke o te aroha.* (ra. 5.) Ko ana tikanga ko nga tikanga rangatira, he ngawari. He tino rangatira etahi Maori ware, he tino ware nga tikanga a etahi rangatira.

6. *Kahore a whati ki ana ake te aroha.* (ra. 5.) Kaore e whai ko ia tonu kia whiwhi ko etahi atu hei aha ma wai. He tangata weriweri te tangata apo. Ki a pera me te Karaiti kihai ia i whakaaro ki a ia ake. Rapua te ora, te pai, te hari mo etahi atu, a he nui te ora, te pai, te hari e puta mai ki a koe. "Kaua tana ake e tirohia e tetahi." (Piripai 2, 4, 21).

7. *E kore e riri wawe te aroha.* (ra. 5.) "Kia riri, a kaua e hara." Ko etahi tangata he rite ki te paura, pa kau atu te maati kua paku. I rongo au i tetahi wahine Maori he kohete tonu tana korero ki ana tamariki i nga wa katoa. Mehemea e tae ana ia ki te rangi tera e kohetitia nga anahera. Kei te ngakau te he. Tiro. Whatauki 14, 17; 16, 32.

8. *Kaore e whakaiti kino te aroha.* (ra. 5.) He iwi kaha rawa te Maori ki te whakaiti he. He haere noa na te tangata ka kiia e te Maori, he haere ki te mea, ki te mea. Kei te noho hara-kore noa iho te tangata ka whakakino ngia tona ingoa — na te kore aroha.

9. *Kaore e hari ki te he te aroha.* (ra. 6). Whakaporangi ai etahi tangata kia katangia atu ai e etahi. E ingoa nui ana etahi tangata kino i runga i to ratou kino. Kinongia nga mahi kino, nga korero kino, nga tikanga kino katoa. Kaua e hari mehemea ki te taka tetahi atu ki te he, engari kia pouri, kia inoi.

He mea whakapēhapa na te Maori to ratou aroha, tirohia ta te Karaipiture aroha i whakaatu ai, ara to te ngakau. "E kore te aroha e hanga kino ki tona hoa; ko te aroha hoki te whakaritenga o te ture." (Rom. 13, 10).

NGA RETA TUKU MAI.

TE KURA TAKUTA.

(Na te kai-tuku korero mai o Murihiku.)

Otepoti (Dunedin)

Hune 18th, 1899.

Ki nga Etita o te Pipiwharauroa,

E hoa ma tena korua. Ehara i te mea he kore korero i kore ai e hamumu wawe te waha, engari he kore takiwa watea, hai tuhinga atu. Katahi nei ano te takiwa watea, na reira, ka toko ake te ngakau kia tukua atu enei kupu. Aku kupu tuatahi mo te mahi nana nei au i kawē mai ki tenei kainga ara te "mahi takuta." Kaore ano au i uru noa ki te tino mahi takuta. Ko taku mahi inaianei he ako i etahi mea ke, otira kia puta au i tenei whakamatautauranga a te mutunga o tenei tau, katahi ano ka uru ki nga mahi nui a taua hunga a te takuta. Enei kupu aku he whakaatu kau atu i te ahua o nga mahi o taua kainga. No tetahi rangi ka haere matau ko etahi o nga tangata o taua kura ki te matakītaki. I haere matau ki te ruuma tapatapahi i te tuatahi. I reira e tako ana etahi tangata kua mate, engari kaore ano kia tapatapahia. Te ahua o taua ruuma tena te rereke na. Tona haunga hoki tino kaha atu hai aha ma te pakeha. Tena ana rongoa hai patu i te kino i te aha noa iho. Ka mutu tena ka haere matau ki te ruuma putunga iwi. E putu ana tera te iwi tangata, mehemea he toma no nehera. I reira ano e putu ana nga mea a te pakeha hai mahi mo nga mate o ia wahi o ia wahi o te tinana. Ka mutu tenei ka haere matau ki tetahi atu ruuma. I reira te mahi a te whakaahua o ia mate o ia mate o te tinana o te tangata, a he hanga wetiweti tera. Ka mutu tena ka haere matau ki te ruuma rongoa. Tetahi ruuma nui, kii tonu i te rongoa mo ia mate mo ia mate. Tetahi kura

whakamiharo atu tenei. He maha hoki ona tangata kua puta hai takuta. Kia mohio mai hoki korua e hoa ma koia nei tetahi o nga kura takuta tino uaua atu o te ao nei. E rite tonu ana ki nga kura o Ingarangi. No reira mehemea te tangata ki te puta, e rite tonu ana ia ki nga tino tangata o Ingarangi. Heoi ano.

Na to korua hoa aroha.

Tutere Wi Repa.

HUKARERE.

Kia Te Pipiwharauroa,

E Manu, tena koe!

I te hawhe tuatahi o tenei tau e 61 nga tamariki i te kura o Hukarere. No Ngatikahungunu e 22; no Ngatiporou 17; no Ngapuhi hui atu ki te Rarawa e 7; no te Arawa e 6; no Turanga e 3; no Waikato e 3; no Ngatiraukawa e 2; no Wharekaui 1.

Ko nga tiu kai-whakahaere o tenei kura ko nga tamahine a Te Wiremu, Pihopa tuatahi o Waipap. Ko te kai-whakahaere o raro iho ia ratou ko Miss Bulstrode; ona hoa, ko Miss Baker, ko Miss A. Gage, ko Miss Brown. Ka kite iho nga tamariki tawhito o Hukarere kua ngaro nga ingoa o nga kai-whakaako o te takiwa i a ratou e kura ana, ara, nga ingoa o Miss Down raua ko Miss Minton. Ko Miss Down kua marena kia Mr. J. Hope. Kei Nepia tonu raua ko tona hoa e noho ana. Ko Miss Minton no tenei tau i mutu ai tona noho ki Hukarere; kei Akarana ia inaianei. Kei te mahara tonu nga tamariki o te kura ki to raua pai, ki to raua atawhai kia ratou i mua. Ko Miss Bulstrode i haere mai i Ingarangi, he wahine mihinare.

E nga tamariki o Hukarere i te kainga, tena koutou katoa — tena koutou ia koutou na mahi i o koutou na haringa, pouritanga ranei. Kia tumanako, kia hari. E mea ana te Ariki: "Ko ahau ko Ihowa ko tou Atua kei te pupuri i tou ringaringa matau, te mea atu nei kia koe, kua e wehi; ko ahau hei whakaahuru mou." Kaati e 'Te Pipi' ka hoki to tono.

Heoi ano.

Na Hukarere.

HE WHAKATUPATO.

E koa ana a Ingarangi me ona koroni huhua i te ra nui o te Kuini, e kiki ana nga pepa i nga whakapēhapa mo te mana, mo te toa, mo te kaha o Ingarangi, ka puta te waiaata e mau ake nei te whakamaoritanga, na tetahi o nga tangata matau o Ingarangi i tuhihihi.

"KEI WAREWARE MATOU."

("Lest we forget." — KIPLING.)

- 1 E te Atua o matou tupuna, i matauria inamata,
Te kai-hautu o nga matua e pae nei;
Kei raro i te kapakapa o tou ringa,
O matou mana e whakahaere nei.
E te Ariki, e te Atua o nga mano, e noho ki a matou,
Kei wareware — kei wareware matou.
- 2 Ka tau te hiere, ka whakatoririki te umere,
Ka nunumi nga kingi, nga toa i nga kurae;
Kei te toitu tonu ia tau whakahere onamata,
Te ngakau iti, te ngakau maru.
E te Ariki, e te Atua o nga mano, e noho ki a matou,
Kei wareware — kei wareware matou.
- 3 Nga manua o huia mai i tawhiti, kua marara;
Kua mate nga ahi i taahuna, i nga taumata;
Reree! nga whakapehapeha onanahi
Kua tanumia ngatahitia me Niniwe me Taira.
E te Kai-whakawa o nga iwi, tohungia matou,
Kei wareware — kei wareware matou.
- 4 Ki te kawea e te whakapehapeha, ka wairangi matou
Ka tatakii nga arero e kore nei e wehi i a koe
Ka whakamanamana pera me nga tau iwi,
Me nga iwi ririki kaore nei i raro i te ture.
E te Ariki, e te Atua o nga mano, e noho ki a matou,
Kei wareware — kei wareware matou.
- 5 Mo te ngakau maori, i whirinaki ke
Ki te tangi o te pu, ki te pakari o te rino;
Mo a te tangata hanga i tu ki runga i te puehu,
Tiaki kau, te karanga mau e tiaki;
Mo te kupu wairangi, mo te kupu maka noa,
E te Ariki, tukua mai tau atawhai ki tou iwi. Amine.

He taitamariki noa te tangata nana nga kupu nei; tona ingoa ko Ratiata Kipiringi. Ko ana tohutohu ki tona iwi Pakeha kei roto i ona waiata, i whakamaoritia ake nei tetahi me kore etahi kupu e rawe mai kia tatou ki te iwi maori; e whakahoki ana ia i nga whakaaro o te Ingiriki ki runga i to ratou kaupapa i tipu ai ratou hei iwi nui, ara te whakapono, te whakawhirinaki ki te Atua. I tino mihi tenei waiata e te ao katoa.

He mana tino nunui a Roma, a Kariki, a Pahia, otira i te korenga o te tote o te Whakapono hei whakaora, kua mate kua pirau inaianei. He iwi tino matau a Haina, otira i te kore o te Whakapono o te Karaiti, kei te heke tonu atu. I te warewarenga o nga Hurai kia Ihowa kua whakamararatia ratou ki te ao katoa. Tongoia te Whakapono i Ingarangi ko tona hekenga ano tena ki raro; whakarereia e te iwi Maori te Whakapono, ko tona tino matenga ano tena.

"E te Ariki, e te Atua o nga Mano, noho tonu kia matou,
Kei wareware — kei wareware matou."

HE TAMAITI AROHA.

I nga manua o Amerika e whakariterite ana mo te whawhai i Manira, ka taka ki te moana te koti o tetahi tamaiti iti rawa o runga i te kaupuke o Atimara (te rangatira o te ope manua penei me te *tianara* o te ope hoia) Tiui. I tona tononga atu ki te Atimara kia whakaaetia ia kia rere ki te tiki i tona koti, whakakahoretia ana. Katahi taua tamaiti ka rere ki te moana i tetahi taha o te kaupuke ki te hopu i tona koti, kihai ia i wehi mai i nga mango nunui o te moana, i te kupu ranei a tona ariki. I tona hokinga mai ki te manua, ka hopukia ia ki te herehere mo tona takahi i te kupu a te Atimara, no te mea he mate tonu te utu mo tera tu hara. I te uinga atu mo te take i manawanui ai ia ki te takahi kupu, ka ki mai taua tamaiti, te take i uaua ai ia ki te tiki i tona koti, no te mea i roto i te pakete te whakaahua o tona whaea. Te rongo nga o Atimara Tiui ka tangi, ka awhi i taua maia iti, mona i tuku i tona tinana kia mate mo te whakaahua o tona whaea, i karanga ano hoki ia i mea "E kore rawa ahau e kaha ki te whiu i runga i taku manua i te tamaiti aroha ki tona whaea, i tuku hoki i a ia kia mate mo te whakaahua kau o tona whaea." Ae, he tamaiti tino aroha tenei — ano tona whaea he whaiaipo nana. Ka aroha te tamaiti ki tona whaea, hei tangata rahi ia a tona pakeketanga. Ka pai te whaea ka pai ano hoki ana tamariki, ka aroha kia ia. I muri iho i te aroha o te Atua ko te aroha o te whaea, otira kaore te nuinga o te Maori e atawhai i o ratou matua. Ki te Maori ka tino kaumatua rawa nga matua, kaore e kaingakautia, engari ka waiho noa atu ma ratou ano ratou e tiaki. Ki te Pakeha rereke; ka tino bira atu te atawhai, ka rite ki te tiaki i te turoro. Kua kite te kai-tuhi o enei korero i etahi kaumatua e noho mokemoke ana, he kino nga moenga, he kino he iti nga kai, he kino te whare. Ka haere nga tamariki me nga mokopuna ki nga hui, ki nga haere kurapa noa iho, ka waiho nga kaumatua kia noho pani ana. He tikanga he tenei. E kore au e ki he Karaitiana te tangata kaore e atawhai i ona matua. Whakaaorohia nga mamaetanga o to whaea mou, ona aranga roa i te po, ona awangawangatangana, ona pouritanga, nga hekenga ona roimata i a koe e pangia ana e te mate, i biabiah ia kia mate ko ia, kia ora mai ko koe; whakaaorohia enei mea katoa, a ka mau kino ai koe i to whaea? Arohatia ia i a ia e ora ana ahakoa tino ruruhi, kei mate ka parau noa koe ki te tangi. Tera ranei ia e mohio ake ki to aroha a he aha hoki te pai ki te whakaputa i te aroha

i te mea kua mataotao ke te tangata. Arohatia i te oranga, hei whakahari i tona ngakau, hei whakamarama i ona ra whakamutunga, kia whakawhetai ai ia ki te Atua mo tou whanau-tanga mai ki te ao. Whakaarohia hoki to te Karaiti aroha ki tona whaea. E ngaua ana e te mamea i runga i te Ripeka, e aroha ana e whakaaro tonu ana mo tona whaea: "A, te kitenga o Ihu i tona whaea, me te akonga hoki i aroha ai ia e tu tahi ana, ka mea ia ki tona whaea, E tai, nana, to tamaiti ra! Katahi ia ka mea ki taua akonga, Na, to whaea! No taua haora ake ano, i tango ai taua akonga (a Hoani) i ia ki tona whaea." Hōa. 19, 26-27

Na Tamataane.

TE PIPIWHARAUAO,

Kaore i tangia e te kai-ta aku korero mo Hamoa i tera tuinga, na reira i tu he ai nga korero o te Apiti. Hei tera nama nga rongo korero mai o Rarotonga. E mihi ana au ki a T. Pereiha mo tana tanga i te Apiti.

Kei te tatari tonu au ki nga tono mai a nga tamariki tawhito o Te Aute kia tukua atu a "Te Tui" ki a ratou. I te nui rawa pea o te hikipene, na reira ka tukua iho te utu ki te wha kapa. E hoa ma, kei mōmōu noa ra te tanga a Te Wiremu Hapata i ta tatou pepa. Ko nga moni ma ta tatou perehi, hei whakaea mo te utunga.

Kua tae mai nga reta a Revs. Nikora Tautau T. Tawhai, Katene Pukerua, A. Tamihere, me a Renata Pau raua ko Ihakara te Amo. Hei tera nama tubia ai etahi o a koutou reta, he ki tona no tenei nama. E Apirana Ngata kei te hari mo o korero i tuku mai nei, kia watea ra te pepa ka tuhi ai.

E mihi ana matou ki nga tamariki taane o te "Pohutu" mo te kaha o ta ratou tono mai i te "Pipi". Hoatu a koutou hua kareao me a nga tangata katoa o tena takiwa kia Poihipi M. Kohere, mana e tuku toopu mai.

E mihi ana ano hoki matou ki nga hoa kua tubia nei nga ingoa mo to ratou aroha mai ki ta tatou pepa. E Te Wiremu Wiremu, kia ora koe, mo to aroha ki te taonga a to iwi Maori, ahakoa kaore koe e mohio ki te reo Maori.

Tena koutou e te iwi. Ka tukua atu a "Te Pipiwharaua" i roto i tona kohanga hou. "Kui, Kui, Whitiwhitiora."

Na to koutou hoa aroha.

Reweti T. Mokena Kohere.

TE PUREI KOROWHA.

He tino pono tenei korero, na tetahi pakeha raua ko tetahi rangatira Maori rongonui, he mea tuku mai ki a matou. Ma te tangata e uta atu tenei korero ki era atu mahi takahi i te Hapati.

Maori. Kanui te pai o te purei korowha (golf)?

Pakeha. Ae, kanui te pai mo nga uaua.

M. Kanui te pai o te purei i te Ratapu?

P. Ae, ko te rangi kore mahi hoki tera.

M. Na wai te ki, he rangi kore mahi te Ratapu? He mahi ano ra to tera rangi, he karakia.

P. Ko etahi e haere ana ki te karakia, ko etahi, e noho noa iho ana. Haere ai au ki te karakia i te ata, i te ahiahi o te Ratapu, kaore he karakia o muri i te tina, a he aha he mahi mo waenganui o te karakia o te ata, o te ahiahi?

M. He korero i nga Karaipiture Tapu. Na wai te Paipera i mau mai ki Niu-Tireni?

P. Na matou, na te Pakeha.

M. Kati ra, e ki ana te Ture 4 o to Paipera. Kia whakatapua te Ratapu, me mahi koe i era atu rangi, ko taua ra anake, me whakatapu. Akuanei pea, kua tae mai ano tetahi atu paipera hou kei a koe, kei te pakeha, e mea ana te Ture 4 o tena paipera hou, "me purei korowha nga tangata katoa e hiahia ana ki tena purei i te Ratapu."

Noho puku ana te Pakeha.

Na e hoa ma, e hara i te mea e whakahe ana ki te purei korowha, engari, e whakahe ana ki te mahi pahika noa atu, ka mutu mai nga ra mo a tatou mahi, ka hao noa atu te ngakau ki te ra kotahi mo nga mahi ki Te Atua, kia riro mai ano hoki mo a tatou nei mahi.

He takiwa ano mo ia mahi, mo ia mahi, mo ia takaro, mo ia takaro; kua e tangohia te wa o te mahi mo te ahuaheka, te wa o te karakia mo nga mahi o te ao. He wa ano mo te whangai i te tinana, he wa ano mo te whangai i te wairua.

PANUITANGA.

Ki te tuhi mai ki te pepa me penei te tuhi:—
TE ETITA O TE PIPIWHARAUAO.

TE RAU,

GISBORNE.

Kaua rawa e tubia te iugoa o tetahi tangata.

TE RETA MAI A A. T. NGATA, M.A., LL.B.

PUKAPUKA IV. NGATIPOROU.

No te 21 o Aperira ka timata taku korero haere i roto i te rohe whaiti o Ngatiporou, e takoto mai ra i Potikirua ki Tawhiti. Kanaka e waiho hei te makariri ka haere ai te taubou i tenei takiwa, kei poharu ki Pakiakani, kei mania ki Orutua, ki runga ranei i te Kautuku, kei kore ranei e whiti i nga taheke rere kino o Waipiro. Ma te iwi kainga ano, tangata, hoiho, e haere ona huarahi whakarihariha, kia ata titaha ai i nga pari horo, kia ata whakatataha ai i nga papaki o te takotai.

I whaikorero au i Wharekahika, Te Kawakawa Horoera, Komakowhiti, Te Horo, Mangahanea me Whareponga, i hui mai hoki nga Pariha o Ngatiporou ki reira, kanui te tangata. Kaore i roa aku whakamarama mo te ahua o to tatou Kotahitanga, kua matatau atu hoki a Ngatiporou i te hui i tu ki Taumata-o-mihi i te raumati nei. Ko nga take enei i whakahaerea a i whakaetia i roto i nga hui:—

1. Ko te pokapoka i nga whare. Ko nga whare enei i whakaetia kia pokapokaia nga tuarongo:—

TUMOANA	...	kei Wharekahika
HINERUPE	...	" Te Kawakawa
TAIKAWHITI	...	" Komakowhiti
RAKAITEMANIA	...	" Te Horo
POROURANGI	...	" Waiomatatini
RAKAIHOEA	...	" Kakariki
RUATAUPARE	...	" Tuparoa
MATEROA	...	" Whareponga
HAU	...	" Houhoupounamu
IRITEKURA	...	" Waipiro
TE HUINGA PANI	...	" "
KORURU	...	" "
KAPOHANGA	...	" Waitakaro

Ko HINETAPORA kei Mangahanea i ahua uaua: i whai mai a Wi Haereroa i au ki Whareponga whakaee ai mo taua whare. No te Pepuere nei ano i takoto ai te whakaee a Ngatiporou mo Porourangi, e toe ana ma Ngatiporou i naianei ko te whakatutuki i a ratou whakaetanga: otiira he iwi whakaaro tenei ki ana mahi, a e kore e waiho roa te kupu kia tarewa ana.

2. Mo te Waipiro. Kua panuitia e Te Puke ki Hikurangi te kupu whakaoti a Ngatiporou i ata tuhia ai e nga rangatira ki te pukapuka, ara, kia whakakorea te Waipiro i roto i nga hui katoa a Ngatiporou, ahakoa he aha te take o te hui, kia whakamutua hoki te tuku Waipiro ki nga whakararu, ki nga kawae mate ranei: a kia whakapumautia, kia whakapakaritia hoki nga tikanga e pa ana ki nga whare hui, kei uru mai te waipiro ki roto, kei takatakahia hoki nga marae. Mehemea ka pumau tenei hei tikanga ma Ngatiporou kanui te hari o te ngakau, ka tapu hoki nga hui o Te Hahi, nga Taite me nga Kawanga Whare-Karakia, ka haere nga tupapaku i runga i te tangi i te ngakau pouri, te kawa te roimata te aha i te whakananunga ki te pia raua ko te wehike.

3. Mo nga kura:—(a). Ko nga Komiti o nga kura kia whakakahangia. (b). Ko nga Karaipitire kia whakaakona ki nga tamariki kura. (c). Me huihui nga tamariki o nga kura e tutata ana, kia kotahi kia rua ranei huinga i roto i te tau, hei mea hoki e marama ai nga matua ki nga painga e puta ana mai i roto i nga kura.

4. Mo nga whenua Kawanatanga. E tata ana ki te 30,000 eka nga whenua o te Karauna kei te takiwa o Waipiro. I whakaatu au kia Ngatiporou i toku hiahia ki a whiwhi nga tamariki taane ki etahi o enei whenua, a i whakanamania e ahan nga huarahi e taea atu ai, me tono ano i raro i nga ture e pa ana ki nga whenua o Te Karauna. Kei au te rarangi ingoa o nga tangata e hiahia ana ki te tono whenua, hei hoko, hei reti ranei. Kei te whakahaerea hoki he pihanga ma nga tangata whenua kore o roto i Ngatiporou, hei huarahi e hoki mai ai etahi o enei whenua ki te iwi Maori. Tera e pakari rawa nga mahi ahu whenua a Ngatiporou mehemea ka waiungohia enei tono whenua ki te Kawanatanga.

Ko nga korero mo nga teihana hipi o Waipiro me nga tini whakahaere a Ngatiporou me ata waiho ake mo tetahi takiwa ka tuihitihi ai, tera hoki e roa nga whakamarama. Kaati nei he kupu ake maku ko tenei; kei te takoto mai nga tau taikaha mo tenei iwi, otiira kua timata atu mara nei ka ngaro nei nga kaumatua, ka wehewehe nga rangatira tamariki; mea ake pea ka wareware a Ngatiporou na te whakaaro kotahi i enei rau ka hori nei i tutuki ai ana mahi nunui. E te iwi, whakahokia mai te wairua o tatou kaumatua kua ngaro ki te po, hei whakatupato i Ngatiporou kia ata haere, kia mau kia kotahi te whakaaro mo nga whakahaere nunui a te iwi.

"Ae ahakoa i hara tatou i mawhe atu o tatou kai arahi i te rika, Ahakoa i toia o tatou kakahu i roto i te paru, Kei ngakau kore tatou, Ahakoa tatou i poharu, i kotiri, Kei te pohehe o tatou kai arahi, Ma te Atua ratou e whakawa."

Kei waiho tenei hei inoi, hei tangi ma te iwi a muri ake nei, ka whakari i te he ki nga anake i nga rangatira, i nga kai arahi o te iwi.

Kaati ake enei kupu.

Apirana T. Ngata.

Te Rau, Gisborne

Aug. 3rd. 1899.

NGA HUA KAREAO MA TA TATOU MANU.

	£	s.	d.		£	s.	d.
Mr. W. T. Williams	5	0	0	Mrs. D. Ellison	5	0	0
Hemi Te Uru	1	0	0	Rev. Nikora Tautau	5	0	0
Tamihau Mahupuku	1	0	0	Rona Te Paora	5	0	0
Rev. T. Tawhai	10	0	0	Tawhai R. Whakaewa	5	0	0
J. Holloway	10	0	0	Enu Tiakiti	5	0	0
Rupahu Te Hanga	10	0	0	Iraia Karauria	5	0	0
Pongi Tutaki	10	0	0	Tamie Arapata	5	0	0
Tohi Kuru	10	0	0	Te Matenga Taihuka	4	0	0
Rev. Teri Paerata	8	0	0	Tari Kemara	2	10	0
Tipene Matua	6	6	6	Hapi Huiaki	2	6	0
Nireaha Tamaki	6	0	0	Koka Tengi	2	0	0
Paora Pani	5	0	0				

"Koia ano te aroha o te Atua ki te ao (*katoa* ara kia *koe*) homai ana e ia tana Tama kotahi, kia kahore ai e mate a (*to ingoa*) e whakapono ana ki a ia, engari kia whiwhi ai a (*to ingoa*) ki te oranga tonutanga." — Hoani 3. 16. E hoa e whakapono ana ranei koe ki tenei korero, a he aha te tohu o te whakapono?

RONGOMAIMATE.

I te matenga o tetahi pakeha ki te hohipera o Hirini, a ka kitea he nui atu te moni i a ia, e £ 8000. I kitea ia e takoto ana i te tiriti, kaha atu tona paru, nie te haunga hoki o tona tinana, a na te aroha noa i mauria ai ki te hohipera whakahemohemo ai. Hei aha ra nga moni ki tana whakaaro, i tuku ai ia ko ana moni kia ora, ko ia kia mate? Kahore kau he painga o te moni ake, ko te painga ko te rironga mai i te moni o nga mea hei oranga mo te tinana. — Te mahi a etahi tangata tokorua e tata ana ki Te Karaka, Turaunganui, he wawahi rakau, he pakeha tetahi, he hawhekaihe tetahi. Te ingoa o te pakeha ko Earnest Hooper, he wahine Maori tana; te ingoa o te hawhekaihe ko Mane Hudson. I whaoria e raua he paura ki roto i te matai, katahi ka haere ki te whanga tu mai ai. Ka 35 meneti e tatari ana, kaore i paku, katahi raua ka hoki mai ano ki ta raua rakau. Ka purua ano he paura ki tetahi taha o te rakau, uru atu ana katahi te rakau nei ka paku ake, e rua nga taha haere katoa. I aha nga tangata nei? I tupono noa iho te korenga e tino mate rawa, engari ko o raua kanohi wera katoa, matapo tonu atu raua i te paura. Ka roa raua e takoto ana, ka timata te ngoki haere ki te awa, 150 iari te tawhiti atu. Ka mutu ta raua horoi i o raua kanohi ka timata ano raua te ngoki haere i roto i te ngahere ki te wahi i hereta ai o raua hoiho, engari kore raua raua i kite. Tekau e rua tekau tiini pea to raua ngokitaga ki o raua hoiho. I moomou noa te karanga, kaore raua he tangata i patata mai. No te hawhe paahi o te rua ka mate raua, no te hawhe paahi o te iwa i te po ka tae ki te kainga i a raua wahine. Ao ake i te ata ka haere ki Te Karaka i runga hoiho, e iwa maero te haere nga, ko a raua wahine ki te arahi i o raua hoiho. No te Mane raua i mate ai, no te Taite ka tae ki te takuta i Khipane. Ko tetahi o ana tangata kaore ano kia kite noa, engari i ki te takuta tera pea e taea e ia te whakaitiro. He whakaaroa te mate o enei tangata. Na to raua mea pakeha, i homai enei korero ki tetahi o nga kai-tuhi a "Te Pipi." E nga hoa wawahi rakau kia tupato kia koutou i nga

paura toropuku. — I Katarana, i te takanga o tetahi tamaiti e 3½ nga tau ki te wai, ka rere te tuakana e ono nga tau ki te whakaora. I te kitenga atu hoki o te mea wahine e rima ano nga tau ki era i te wai, ka rere hoki ki te whakaora. Taea rawatia ake ki uta kua mate ke te mea iti rawa me te mea wahine hoki. — Kua pau i te ahi a Tohana, te taone nui o te whenua koura nei o Koronotaiiki, Amerika. Kanui te mate o te tangata, i te mate kai, i te matao, i nga mate tinana. E kitea ana i nga huarahi nga whenua tangata e pukai ana. E 50 nga poti i tauri ki tetahi roto nui. Kia mate atu te tangata mo te koura e kainga nei e te hupu, tena ko te "Pearu utu nui" e homai nei ki te tangata kaore e arotia ake. E te tangata, e te tangata! — "I a tatou ano e ora ana kei roto tatou i te mate."

RONGOMAIMOANA.

Ko te roanga ake tenei o nga korero o te matenga o nga tangata o te Hinemoa. I tohu tohu ano te kapene kia hoki mai te poti mehemea ki te kino te unga atu ki te motu, otira kaore te mete i whakarongo. I te kino o te moana i tu tonu mai nga tangata i tahaki matakikiti mai ai. E rua nga heramana na te ngaru tonu i panga mai ki uta takoto ai, ka roa noa atu te whakamahanatanga ka tahi ka hoki ake te koiwi. Kotahi te mea i te tunga ki runga i te toka ka karanga: "Ka ora au!" Muri tonu iho ko te aetanga, me te toremitanga, ngaro tonu atu. I ki te pakeha na te maunga, na te wheke ranei i kukume ki raro, otira i te kitenga i te tinana kaore raua he koha. Tokotoru nga tupapaku kua pae, ki Whanga-o-keno, tokorua i te kitenga e takoto rite ana, me te mea nei na nga whanunga i ata whakantamira. Ko te tinana o te mete i mauri ki Poneke nelu ai, ko etahi ki runga ano i te motu. I tino kaha nga korero a nga nupepa mo te hauwaitu o te matenga o enei pakeha, i whakaha ratou i te kapene. I mea ratou, mehemea ko Te Paramena, e kore raua e mate ana tangata. Kaore ano pea te nuinga o te tangata kia mohio noa ki te matenga o Te Paramena. No tera tau ia i mate ai ki Poneke, i runga i a te Tutanekai. E uta maitai ana tona tima, ka motu te waea, te takanga iho o te poraka pa tonu atu ki te mahunga o Te Paramena. E koro! i ohore-re noa iho to matenga. Tena ra koe te oha a nga kaumatua. I moea mai e te mete tawhito o te Hinemoa, kua mate te mete o te Hinemoa, ki Ihi Keepa. I taua ra ano ka whakaritea tana moe! Kei te pono ano ia te moemoea. — I te pakatutanga o te Stella, ki

waenganui o Ingarangi me Parani, i mahue tetahi tangata raua ko tana tamaahine ki te kapiuke i te ki o nga poti. I te karangatanga atu a taua kaumatua kia whakaorangia tana tamaiti ka hoki mai tetahi tangata ki te kapiuke, ka whakaatea i tona nohoanga mo te wahine. I ora taua wahine; ko tona matua me tona kai-whakaora i mate. To te Karaitiana tona ahua. — I te rerenga mai o te Ohiana i Amerika ki te Tonga, ki Ingarangi, ka taka te heramana ki te moana, i te kaha o te hau. I te roa o te tukunga i te poti, ka rere he Nowitini ki te whakaora i tona hoa. I te ekena o te heramana ki te poti ka mahue te Nowitini ki te mate, katahi ka rere hoki te heramana ki te whakaora i tona kai-whakaora. I ora katoa raua, engari ko te Nowitini wahi iti tonu ka mate. — E £5000 te utu i hoatu e te kamupene o te Perthshire kia te Tarune. — I rere mai a te Waikato ki Niu Tirenī nei i Ingarangi, kaore ano kia u noa, kua nui rawa hoki nga ra e ngaro ana.

RONGOMAITAWHITI.

Nga korero mai o Rarotongā, o te taenga o te Kawana ki reira me te marenatanga o te Kingi o era atu moutere, kei te tinana o "Te Pipiwharauoa." — Kua tino mutu rawa atu te whawhai o Hamoa. I ringaringa a Marietia raua ko Mataawha i runga i a te Patia, manua o te Komihana. E kiia ana e haere ana a Marietia ki Poihakena ki te whakaoti i tona kura. He roa ta matou korero mo Hamoa i tera putanga o ta tatou manu. — I kaha rawa te riri a nga Marikena me nga Piripaini i a Hune nei. I potaengia etahi hoia e nga maori, a kihai i kaha ki te hoki ki te matua, katahi ka tu ki te riri. I tangohia mai e nga apiha nga pu a nga hoia taotu hei pupuhi i nga maori e pupuhi mai ana i runga i te rakau. No te paunga o nga kariri, ka hoki ka tapahia he huarahi mo ratou i roto tonu i nga hauhau. Ko Rewhетенeti Tonowhano kotahi maori i to haere ai i tona waewae whati i roto i te poharu. E 4000 hoia o Amerika kei roto i nga hohipera o Piripaina. Te Tiamana o nga Piripaini ko Akuingaro. — I te kore nupepa a te Maori, kaore e rongu i nga korero o te ao. I nga tau e wha kua pahure ake nei te tino korero o Parani, te whenua o te Wiwi, tetahi hoki o nga tino korero o te ao, ko te whakawakanga i a Tereiwahu (Dreyfus.) Ko taua tangata he Hurai, he apiha no te ope hoia o Parani. I whakapaea ia etahi apiha he tutei na Tiamani. I te whakawakanga a ona hoa apiha i a ia whakahau ana kia hereheretia ia ki tetahi moutere o te moana, e tata ana ki Amerika ki te tonga, mo te mate to-

nu atu ki reira, i te tau 1894. No muri mai ka kitea i he te whakawakanga i taua tangata, he mea tito noa. Heoi ko te kinonga i kino ai taua whenua, ka wehewehē, ka ririiri hoki. I runga i te tohe nui a etahi tangata, a tana wahine hoki, ki te Kawanatanga kia whakawakia ano a Tereiwahu, kua mauria mai ia ki Parani, ki whakawakia tuaruatia ano. Ki te ki mai a nga waea kua hina taua tangata i te kawenga a te pouri, a te koingo hoki ki tana wahine. I tona kitenga i tana wahine kore rawa ia i kaha ki te korero, heoi ano ta raua korero he ngunguru, he tangi. I a Tereiwahu i runga i te tereina e haere ana ki Rene, ki te taone e whakawakia ai ia, he tangi tonu tana mahi. I tona haerenga ano ki te Motu o te Rewera, ki te motu i hereheretia ai ia, ka mutu tona rongu ki nga korero o te ao. Houtu ana tona manawa i nga korero a tana wahine kia ia, i nga korero o te riri a te iwi mona i muri i a ia. Ki te puta tetahi tangata, ki tana wahine te honore nui. Kore i rikarika te toa o taua wahine, ki te pitihana kia ata tirohia ano te bara o tona ariki. Ki te whakaro a te nuinga o te tangata, he mea whakapae teka taua tangata. E kiia ana i paunga ia e tetahi mate piwa, engari kua pai haere i naianei tona mate. E te Atua whakaarohia te hunga e patua hetia ana!

RONGOMAITATA.

TE PAREMATA: I te whaikorero a te Honore Timi Kara, Hekeretari o te Koroni, i Turanga i tino kaha tana tautoko i tona Kawanatanga, i kauwhautia hoki e ia nga painga i puta mai ki te iwi i runga i te kaha o te Kawanatanga ki te awhina. Ki tana ki hoki heoi ano te tikanga hei painga mo nga Maori ko te tuku i te toenga o ratou whenua ma te pari e whakahaere. Ka nui te tohe o nga pakeha o Turanga nei kia whakatuheratia nga whenua o te Tairawhiti. Otira e toru nga ra i muri mai ka whaikorero a te Piukenana te mema o Wairarapa, he tino tangata no te Apiti-hana. I kaha tana whakahi e te Kawanatanga. Ana take whakahi:— (1.) Mo te kaha o te Kawanatanga ki te kai i nga moni a te Koroni. (2.) Mo te hoatutanga i te tiwhikete kapene ki tetahi tangata o Poneke, kahore nei e tika kia riro i a ia. (3.) Mo te hoatutanga i te Ripaka o N. Tirenī ki tetahi pakeha kahore nei e tika kia riro i a ia. Tenei ake te nuinga o ana korero, engari kaore e mohiotia ko ta wai ranei te mea tika. He korero ke ta te Kawanatanga, he korero ke ta te Apiti-hana.